

Weer een kiespijnkant; Dineke heeft er de afgelopen dagen al verschillende geholpen. Maar direct al bij de eerste verdovingsprik wordt deze man wat misselijk. Als het weer gaat, geeft Dineke een tweede prik, maar dan begint hij te schokken, zijn ogen draaien weg, en we kunnen hem nog net tegenhouden dat hij niet valt! Hij ligt wel een paar uur op de bank voor hij weer overeind komt. Maar van trekken kan zo natuurlijk geen sprake meer zijn!

Wat later op die zelfde morgen is er plotseling consternatie op de strip: een vrouw komt luid huilen met haar kind in de armen naar ons huis. Het blijkt hoge koorts te hebben, tegen de 40, en was in een stuip geraakt. Markus, één van de gezondheidswerkers, komt er ook bij: hij heeft het kind die morgen al medicijnen tegen malaria gegeven, maar nu zijn er steviger maatregelen nodig: luminal tegen stuipen, paracetamol om de koorts te laten zakken, koud nat washandje om het wat af te koelen, en een kuur kinine (injecties). Het duurt nogal even om al die medicijnen op te zoeken, en vooral ook om de juiste doseringen voor zo'n klein kind uit te rekenen. Gelukkig reageert het kind goed op de medicijnen, en aan het eind van de middag lijkt het allemaal al veel beter.

We hebben het de laatste week in Wanggemalo nog behoorlijk druk – evenals trouwens de voorgaande weken, het is wat je noemt een actieve vakantie! Direct die maandag begint dat direct al met het maandelijksse wegen van de kinderen. Helaas zijn alle vaccinaties verlopen, dus dat moeten we laten zitten. Maar ondanks dat is het een drukte van belang. Van elk kind onder de 5 jaar wordt op een kaart precies de ontwikkeling bijgehouden. Eén voor één worden ze met hun moeder binnen geroepen, en vervolgens gewogen. Als de groei achterblijft bij wat wenselijk is, krijgen ze een ampul vitamine, en ook een paar pakken speciale koekjes mee naar huis. En voor alle kinderen is er een bord bonenpap, sjonge wat werd daar van gesmikkeld, op de *pendopo*! En veel moeders kunnen het niet laten om er stiekem ook even wat van te proeven... Voor de polikhulpen, Lambert en Markus, is dit meteen ook weer een goede training hoe ze die kaarten moeten invullen, want dat valt hun nog niet mee!

De regelmatige gezondheidszorg hier in Wanggemalo, zoals dat nu een paar jaar loopt, begint vruchten af te werpen. Het recente overlijden van de oude Ndeia was het eerste sterfgeval dit jaar! Dat steekt schril af bij de cijfers van de dorpen die we vorige week bezocht hebben (uitgezonderd Sinimburu), maar ook van een plaats als Yaniruma, waar juist erg veel mensen sterven.

Dat er zoveel moeders zijn komt omdat iedereen deze dagen in het dorp moet zijn in verband met de verkiezingen. Die dinsdag moet er een nieuwe *bupati* gekozen worden, het hoofd van de “onderafdeling” Boven Digul in Tanah Merah. Voor een dorp als Wanggemalo is dat natuurlijk een hele gebeurtenis. Gisteren hebben ze al even proefgedraaid, zodat de mensen weten wat er precies van ze wordt verwacht. Vanmorgen is het al vroeg een hele drukte. De plaatselijke ordebewakers (*hansibs*, noemden we ze vroeger) stappen gewichtig rond; één van hen is Ayare – je herkent hem zo nauwelijks in dat groene pak. Erasmus loopt met de megafoon, en doet zo nu en dan een *pengumuman* voor de mensen in de huizen; zoals dat ze de vuurtjes in de huizen veilig moeten achterlaten als ze hierheen komen, dat er straks niet ergens een huis in brand vliegt! De hoofden van het dorp en de leden van de stemcommissie staan eindeloos te overleggen waar iedereen

moet zitten of staan. Ze hebben drie keurige stemhokjes gemaakt; links daarvan staat een tafel voor het dorpsbestuur (Paul de desa, Mozes, en een *hansib*), en rechts een tafel met de stemcommissie (Lambert met twee anderen). Midden voor staat de grote aluminium stembus. Als ze klaar zijn om te beginnen wordt die heel plechtig van slot gedaan, en worden de stembiljetten eruit gehaald. Vervolgens wordt de bus omgekeerd, zodat iedereen kan zien dat er verder helemaal niets in zit, en dan gaat-ie weer op slot. Vervolgens worden de stemgerechtigden één voor één via de megafoon opgeroepen. Je moet dan door het hek naar de stemcommissie, met je legitimatiekaart, je krijgt een stembiljet, en daarmee ga je in één van de stemhokjes. Sommigen doen er erg lang over om een hokje aan te kruisen, maar ja, het is dan ook allemaal wel heel erg vreemd voor de mensen hier, zeker als je niet kunt lezen of schrijven. Er zijn vier kandidaten om uit te kiezen, en die staan allemaal met hun portret op het stembiljet afgebeeld. Dat biljet hangt ook bij het hek rond de hele stemlocatie, en daar zullen ze gisteren wel de nodige uitleg over hebben gegeven. Iedereen is duidelijk voorbereid op een lange hete morgen: er is water, en er telkens koffie en thee aangesleept. En nog belangrijker: er is ook volop te roken; ter beschikking gesteld door de overheid.

Wie zijn of haar stem heeft uitgebracht, moet een vinger in een potje stempelinkt dopen: een extra maatregel om dubbel stemmen te voorkomen. Het gaat allemaal zo te zien heel ordelijk en eerlijk toe. Er wordt scherp op gelet dat er niet twee tegelijk in één stemhokje gaan. En nergens is iets van manipulatie of stembwang te bespeuren. Het duurt alleen wel verschrikkelijk lang: het is al 12 uur geweest als iedereen geweest is. En er waren toch maar zo'n 135 stemmers...

Als we aan het eind van de middag nog even door het dorp lopen, zit het hoofd van de desa achter zijn huis aan een tafeltje te schrijven: hij heeft nog een hoop administratie te doen. De verantwoordelijkheid voor de hele gang van zaken rust op zijn schouders. Morgen moeten ze met z'n allen (het dorpsbestuur en de stemcommissie) de uitgebrachte stemmen naar Yaniruma brengen: daar zullen die dan geteld worden in aanwezigheid van ambtenaren uit Tanah Merah, evenals die van de andere dorpen hier in de omtrek.

Ja, zo krijg je wel een beetje een idee wat het inhoudt, een verkiezing in een land als dit, en dan zeker hier in deze afgelegen plaatsjes ver in het binnenland! Leuk om dat als 'waarnemer' eens mee te maken. Vroeger in onze tijd hebben we daar nooit wat van gemerkt, toen gebeurde dat niet hier in Wanggemalo, maar alleen in Boma en Kouh, en lang niet iedereen ging daar dan naar toe. In die tijd zetelde de bupati ook in Merauke, dus was het letterlijk allemaal veel verder van hun bed. Tanah Merah ligt veel dichterbij, en de huidige bupati (en kandidaat nr 1 bij deze verkiezingen) is iemand uit Kawagit, die ze allemaal kennen. Dat maakt het allemaal natuurlijk veel concreter voor de mensen hier.

Vanaf woensdag wordt er nog weer hard gewerkt. Dineke neemt met de vrouwen van de naaicursus nog eens alles grondig door, en de laatste oefenmodellen moeten ze helemaal zelfstandig uittekenen, knippen, en in elkaar naaien. Er zijn er

twee die dat nu goed onder de knie hebben: Irene en

Raino: zij krijgen een 'officieel' certificaat. In principe zullen zij het nu ook aan andere vrouwen van het dorp moeten kunnen leren, al is het uiteraard afwachten of dat ook inderdaad gaat gebeuren. Het onderhoud van de vier naaimachines is natuurlijk erg belangrijk, en Dineke laat ze

nog een keer van alles los halen en weer in elkaar zetten.

Op de strip wordt deze laatste dagen nog met man en macht gewerkt om de meest zwakke plekken te verstevigen. Een tiental mannen en vrouwen sjouwen grind aan uit het bos; anderen trekken op de strip het nog overgebleven 'moerasgras' uit; weer anderen steken in de buurt plaggen goed gras af, die vervolgens op de lege plekken worden neergelegd. Een laatste ploeg legt er het grind overheen en stampt dat stevig vast in de grond. Het is mooi weer, het heeft al dagen niet geregend, en er heerst een vrolijke gezellige sfeer. Iedereen is bezig, en daar tussendoor spelen de kinderen.

Op één van de middagen lopen we nog een keer naar de tuin: de planten beginnen al aardig te groeien, en we eten die avond van de eerste opbrengst!

Zaterdagmiddag houden we op de pendopo voor ons huis een verkoping van alle jurken, rokken en bloesjes die de vrouwen de afgelopen weken genaaid hebben. Ook hebben we nog wat andere spullen die niet mee terug hoeven naar Nederland. De opbrengst is voor de kas van de gemeente: het blijkt ruim het

bedrag te zijn dat ze nodig hebben als eigen bijdrage voor de bouw van de nieuwe kerk, vereist om de nodige subsidie voor die bouw te kunnen krijgen. Een nieuwe kerk mag er inderdaad wel komen, want het huidige gebouwtje staat er al zo'n 20 jaar, en begint duidelijk tekenen van verval te tonen.

Zondagmorgen mag ik preken. Best wel emotioneel om daar zo weer te staan. Semuel tolkt, want er zijn er heel wat mensen die maar weinig Indonesisch verstaan. Het gaat over Handelingen 19, het verhaal van de zonen van Skeva: dat het niet genoeg is de naam van Jezus te gebruiken, of je Bijbel, of gedoopt te zijn en jezelf christen te noemen, maar dat het er op aan komt dat je Jezus echt *volgt*, en je oude leven helemaal los laat.

Na afloop stroomt ons huis vol met mensen die de films van het vorige bezoek en van onze kinderen (nog eens) willen zien. Ik draai alles twee keer.

Die middag is het stil, net als elke zondagmiddag hier in Wanggemalo. En ook wat leeg: nu is het allemaal voorbij, en morgen gaan we weer weg... Maar het is goed geweest! Wat hebben we hier een mooie tijd gehad, met de mensen, met elkaar, en wat hebben we veel van onze plannen kunnen realiseren. En dat alles zonder één dag ziek te zijn geweest. De Heer is goed geweest voor ons!

Wij en heel wat mensen van het dorp houden die maandag de ogen niet droog bij ons vertrek – afscheid nemen zou je moeten kunnen overslaan. Pilot Isaac vliegt met ons nog een laatste keer laag over de strip, en dan verdwijnt Wanggemalo achter ons uit het zicht. Op weg naar Wamena cirkelen we nog even boven Sinimburu om Peter Jan en Maaike de Vries te groeten – wat hebben we ook daar genoten!

In Wamena wandelen we een dag in de bergen – goed om wat tot rust te komen in dat machtige landschap. We hebben we een fantastische avond met Sue Trenier; we logeren als gasten bij Isaac en Amber Rogers, en vertrekken er als vrienden; in Sentani praten we uitgebreid bij met Hugo en Erica Feunekes, en later ook met Rita Vandemaele. En de laatste avond gaan we nog gezellig uit eten met SungKyu en Ji Sook. Wat een ontzettend aardig stel is dat, en wat gemotiveerd om in de Kombai aan het werk te gaan! Breed hebben ze het niet: hij vertelt hoe moeilijk het is om voor dit werk support te krijgen in Korea: voor kerkplanting en cursussen geven de mensen grif, geen probleem, maar voor taalwerk... Terwijl dat juist de poort is naar het hart van de mensen! Hij vertelt hoeveel indruk het in Yaniruma maakte, toen hij daar de eerste keer de geluidscassette van Peter Jan met de samenvatting van de boodschap van de Bijbel aan de Korowai liet horen: ze zaten allemaal gefascineerd te luisteren naar die boodschap in hun eigen taal, en zolang de cassette draaide zei niemand een woord, maar hun ogen spraken boekdelen! Wat zijn we dankbaar dat SungKyu en Ji Sook met datzelfde doel in Wanggemalo willen gaan werken; geven de Heer daar zijn zegen over!

En daarmee zit de reis van Dineke er op. Nu ik dit schrijf is ze al weer op weg naar Nederland. Zelf heb ik nog een maand voor de boeg: lesgeven en cursussen voor LITINDO op Sulawesi (Mamasa en Rantepao) en West-Kalimantan. Toen ik dat in een radiogesprek aan pendeta Yan Korop vertelde, zei hij: *“Ik heb veel aan de boeken van Litindo die ik bezit; en dat die ook in andere kerken worden gebruikt is heel mooi!”* Fijn om dat ook hier eens te horen, en een stimulans om nu weer met dat werk verder te gaan. Daar gaan dan bij leven en welzijn de volgende brieven over.

Een hartelijke groet van ons beiden: A Dieu!
Dineke & Jaap

